

Asia: VN/621/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto: Hallituksen esitys laiksi jätelain muuttamisesta

32 a § Yhdyskuntajätehuollon järjestäminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä

SKAL Ympäristöyritykset ry:n lausunto hallituksen esitysluonnokseen eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Jätelakia esitetään muutettavaksi koskien yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä sekä koskien jätelain sidosyksikkösääntelyä.

SKAL Ympäristöyritykset katsoo, että jätelakia tulee kehittää kokonaisuutena, eikä yksittäisiä vain yhdyskuntajätehuoltoon keskittyviä muutoksia toteuttaen. Tulee muistaa, että vain osa hyvinvointialueiden vastuulle siirtyvästä jätteestä on tällä hetkellä kuntien vastuulla. Muista kuin yhdyskuntajätteistä huolehtii jo nyt yksityinen sektori. Hyvinvointialueiden tilanne ja valmistautuminen vaihtelee alueesta toiseen.

Ympäristöministeriön järjestämässä keskustelutilaisuudessa 21.6.2022 on tuotu esille vain, että jätelakiin haetaan siirtymäaikaa yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä sote-siirtymässä. Nyt HE-luonnokseen on lisätty uusia tulkintoja jätelain vastuunjaosta ilman, että tulkinnoista on keskusteltu julkisesti ja avoimesti sidosryhmien kanssa. SKAL Ympäristöyritykset esittää, että tehdyt tulkinnat HE-luonnoksessa jätelain 32§: mukaisesta vastuunjaosta tulee poistaa lopullisesta lakiesityksestä.

32 a § Yhdyskuntajätehuollon järjestäminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä

SKAL Ympäristöyritykset esittää, että tarvittaessa HE-luonnokseen tulee kirjata korkeintaan vain yhden vuoden ylimääräinen siirtymäaika. HE-luonnoksessa esitetty kolmen vuoden siirtymäaika on aivan liian pitkä sekä tulee asettamaan haasteelliseen asemaan hyvinvointialueet.

SKAL Ympäristöyritysten mielestä hyvinvointialueilla tulee olla aito mahdollisuus siirtyä kilpailutukseen jo ennen siirtymäajan päättymistä. Pakottava siirtymäaika on tarpeeton ja pysäyttää tarpeettomasti jo aloitetun valmistelun. Muuten hyvinvointialueet joutuvat hankkimaan siirtymäajan yhdyskuntajätteitä koskevia palveluita kunnilta ja muiden jätteiden palvelut taas yksityiseltä. Hyvinvointialueen kiinteistöt jakautuvat myös usean jätelaitoksen alueella ja yhdyskuntajätehuollon palvelut on tilattava usealta jätelaitokselta. z

SKAL Ympäristöyritykset ry esittää poistettavaksi HE-luonnoksen 32 a§:n viimeinen kappale: Siirtymäsäännös ei vaikuttaisi kunnan vastuuseen järjestää asumisessa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto. Jos hyvinvointialue järjestää sote- ja pelastustoimen kiinteistöillä asumispalveluita, kunta järjestää niissä syntyvän jätteen jätehuollon edelleen jätelain 32 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla.”

Lisäksi SKAL Ympäristöyritykset esittää poistettavaksi HE-luonnoksen kohtaa: ”toimitilojen vuokraamisen voidaan tulkita olevan kunnalle jätelain 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kunnan hallinto- ja palvelutoimintaa tuon siirtymäajan.”

SKAL Ympäristöyritys katsoo, että jätehuollon järjestelyihin ei käytännössä liity sellaisia haasteita kuin HE-luonnoksessa on esitetty. HE-luonnoksessa todetaan myös, että ilman kolmen vuoden siirtymäaikaa jätehuollon palvelutarjontaan tulee katkoksia. SKAL Ympäristöyrityksen mielestä väite on erittäin perusteeton. On hyvin epätodennäköistä, ettei yksityinen sektori tarjoaisi tai pystyisi tuottamaan palveluita uusille hyvinvointialueille.

Tulee muistaa, että jätelain muutoksen (445/2018) vaikutus sote-palveluihin on ollut tiedossa jo usean vuoden ajan ja myös kuntien jätelaitosten tulisi ottaa vastuuta siitä, ettei asiaa ole jo otettu huomioon voimassa olevissa urakkasopimuksissa. Myös muutoksista aiheutuva hallinnollinen taakka (myös kuntien jätelaitoksille) oli tiedossa, kun lakimuutos (445/2018) hyväksyttiin, eikä sille tule antaa uudelleen painoarvoa.

Tulkinnat kunnan jätehuoltovastuusta:

SKAL Ympäristöyritykset nostaa esille, että nyt HE-luonnokseen on lisätty uusia tulkintoja ilman, että niitä on tarkasteltu ja perusteltu yhdessä sidosryhmien kanssa. Näistä ei ole ollut keskustelua ministeriön järjestämässä tilaisuudessa 21.6.2022. Myöskään asiaan liittyvässä ministeriön esittämässä diaesityksessä ei ole lainkaan mainittu näitä uusia tulkintoja.

SKAL Ympäristöyritykset painottaa, että jätelain vahva tavoitetila tulee olla vastuunjaon selkeyttäminen. Nyt HE-luonnoksessa annetuilla tulkinnoilla mielestämme vain monimutkaistetaan jätehuoltovastuita. SKAL Ympäristöyritykset muistattaa, että eduskunnan tahtotila lakimuutoksessa (445/2018) on ollut siirtää sote-palveluiden jätteet kokonaan pois kunnan vastuulta. On huomioitava, että jätelain valmistelun aikana ole todettu, että sote-palveluiden jätteiden jätehuoltovastuu olisi jaettu tai että osa vastuusta jäisi kunnalle.

SKAL Ympäristöyritykset huomauttaa, että voimassa olevassa jätelaissa ei lainkaan viitata siihen, että vuokranantajana toimiminen on mitenkään tulkittavissa osaksi kunnan hallinto- ja palvelutoimintaa jätehuoltovastuun määrittävänä toimintana. SKAL Ympäristöyritykset haluaa nostaa esiin, että nyt HE-luonnoksessa tulkitaan jätelakia tavalla, jota ei ole aiemmin mielestämme tehty. SKAL Ympäristöyritykset esittää, että HE-luonnoksessa esitetty kohta sekä myöhemmin tähän liittyvät viittaukset kyseiseen kohtaan tulee ehdottomasti poistaa (s. 7): ”toimitilojen vuokraamisen voidaan tulkita olevan kunnalle jätelain 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kunnan hallinto- ja palvelutoimintaa tuon siirtymäajan.” Tästä ei löydy lainkaan perusteluja HE-luonnoksesta, eikä myöskään asiaa ole käsitelty sidosryhmien kanssa.

145 a § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset

SKAL Ympäristöyrityksen mielestä lakimuutoksen kanssa ei tule edetä, koska jätelain korkeampi sidosyksikköraja on nykyisin mukaan voimassa vuoden 2029 loppuun asti. Mielestämme lakimuutokselle ei löydy myöskään riittävästi tukea KKV:n selvityksestä. SKAL Ympäristöyritykset esittää, että lakimuutosta tarkasteltaisiin aikaisintaan 2028 vuonna

Vaikutusten arvioinnit

SKAL Ympäristöyritykset katsoo, että vaikutusten arvioinnissa on jossain kohdin hyvin vahvoja tulkintoja. Mielestämme vaikutustenarviointia tulee kehittää johdonmukaisesti tietoon perustuen. SKAL Ympäristöyritykset on tuonut jo omia vaikutusten arviointeja esille aiemmissä säädöskohdissa. Alla vielä on huomioita, joita haluamme nostaa:

HE-luonnoksessa on kirjoitettu sivulla 11 vaikutuksista yksityisiin jätealan yrityksiin. Kuntayhtiöt toimivat usein määräävässä markkina-asetuksessa alueilla. Tulee myös muistaa, että kuntayhtiöiden tytäryhtiöt kilpailevat markkinoilla samojen yksityisten yritysten kanssa.

SKAL Ympäristöyritykset esittää poistettavaksi HE-luonnoksen sivulla 12 esittämään väittämään, koska alan yrityksillä on valmiudet tarjota palveluita. ” Osalla yksityisistä yrityksistä on valmiudet tarjota tarvittaessa nopeastikin hyvinvointialueille myös yhdyskuntajätteen jätehuoltopalveluja,

mutta toiset yritykset eivät välttämättä ole vielä tietoisia muutoksen vaikutuksista yhdyskuntajätehuollon markkinoihin.”

Sivulla 12 todetaan, että ”Vastuun siirtoa kunnalta hyvinvointialueelle ei näin ollen ole käytännössä mahdollista toteuttaa kattavasti ja lainmukaisesti lyhyessä ajassa.” Hyvinvointialueiden osalta on suuret eroavaisuudet ja mihin tämä esitetty väite perustuu?

Sivulla 13 todetaan, että ”esitys voi ylläpitää yksityisten jätehuoltoyritysten välistä kilpailutilannetta ja siten näitä palveluja käyttävien yritysten vaihtoehtoja.” HE-esityksessä oleva väite on hyvin erikoinen. SKAL Ympäristöyritykset katsoo, että yksityisten jätehuoltoyritysten väliseen keskinäiseen kilpailutilanteeseen ei vaikuta kuntayhtiön ulosmyyntiraja.

Sivulla 15 kirjoitetaan yleistyneestä toimintamallista, jossa ”jätealan uusien ratkaisujen kehittämisessä [...] jossa kuntien omistama jäteyhtiö tarjoaa yksityisille yrityksille toiminta-alustan kokeilu- ja kehittämistoimintaa varten”. SKAL Ympäristöyritykset katsoo, että asiasta tulee esittää perusteet. Ihmettelemme, että miten kuntayhtiöiden tarjoama alusta johtaa myönteisempiin ympäristövaikutuksiin kuin yksityisten yritysten kilpailluilla markkinoilla kehittämät ratkaisut?

SKAL Ympäristöyritykset katsoo, että sivulla 15 esitetty arvio sote-siirtymäajan ympäristövaikutuksista on epäuskottava ja jopa asenteellinen. Samalla sivulla 15 esitetty arvio siitä, että ”jätteen energiana hyödyntämispalvelujen saatavuudessa voi olla puutteita ainakin lähivuosina”. Tämän osalta vaatisi perustelut asian osalta. On huomattava, että aikaisemmin HE-esityksessä korkeampaa ulosmyyntirajaa pidetään tarpeellisena, että jätelaitos voi myydä jätteenpolton vapaata kapasiteettia. Näin ollen nämä HE-luonnoksessa esitetyt kohdat ovat ristiriitaisia keskenään.

Anttonen Tarja
SKAL Ympäristöyritykset ry